

SYSTEM KSZTAŁCENIA A ZATRUDNIENIE MŁODZIEŻY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Wprowadzenie

W XXI wieku edukacja stanowi jeden z podstawowych wskaźników rozwoju cywilizacyjnego państwa. Coraz częściej zwraca się jednak uwagę na konieczność przejścia od aspektów ilościowych do aspektów jakościowych. Rosnący poziom skolaryzacji nie odzwierciedla bowiem rzeczywistej wiedzy, umiejętności, kwalifikacji społeczeństwa niezbędnych na rynku pracy.

Młodzież przechodząca z systemu kształcenia do zatrudnienia napotyka na liczne bariery. Brakuje miejsc pracy adekwatnych do jej poziomu wykształcenia, a dostępne miejsca zatrudnienia często są nisko płatne i nie gwarantują akceptowalnego poziomu życia. Poziom aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia młodzieży, mimo ich zróżnicowania w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej, jest znacznie niższy niż w pozostałych grupach wiekowych. Coraz częściej w odniesieniu do młodych ludzi używane jest określenie „pokolenie stracone”.

1. Polityka edukacyjna Unii Europejskiej – zmiany ilościowe a jakość kształcenia

Dostęp do dobrego i dostosowanego do zmieniających się potrzeb rynku pracy systemu kształcenia jest niezbędny, tak by dzięki tworzonemu możliwościom zdobywania i poszerzania wiedzy, kwalifikacji i umiejętności można było funkcjonować we współczesnym świecie, coraz bardziej zorientowanym na szybką wymianę informacji i rozwój nowoczesnych technologii.

Stworzone w 2002 roku¹ ramy współpracy w zakresie edukacji i szkoleń w Unii Europejskiej, opierające się na wspólnych celach oraz pomocy w doskonaleniu krajowych systemów kształcenia i szkolenia dzięki uczeniu się od

¹ *Edukacja i szkolenia 2010*. Wspólny raport okresowy Rady i Komisji na temat wdrażania szczegółowego programu pracy dotyczącego realizacji celów systemów edukacji i szkolenia w Europie. Bruksela 2004.

siebie nawzajem i wymianie dobrych wzorców w drodze otwartej metody koordynacji, pozwoliły na określenie celów strategicznych w perspektywie roku 2020. Cele te obejmują:

- 1) realizację koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności;
- 2) poprawę jakości i skuteczności kształcenia i szkolenia;
- 3) promowanie równości, spójności społecznej i aktywności obywatelskiej;
- 4) zwiększanie kreatywności i innowacyjności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia.

Monitorowanie postępów, identyfikacja problemów oraz tworzenie wspólnej polityki wymagało określenia tzw. europejskich poziomów odniesienia, odnoszących się do poszczególnych szczebli kształcenia w perspektywie roku 2020:

- średnio co najmniej 15% dorosłych powinno uczestniczyć w procesie uczenia się przez całe życie,
- odsetek 15-latków osiągających słabe wyniki w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych powinien wynosić poniżej 15%,
- odsetek osób w przedziale wiekowym 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie powinien wynosić co najmniej 40%,
- odsetek osób przedwcześnie kończących kształcenie i szkolenie powinien wynosić poniżej 10%,
- co najmniej 95% dzieci w przedziale wiekowym od czterech lat do wieku podjęcia obowiązku szkolnego powinno uczestniczyć w edukacji elementarnej.

Zmiany ilościowe i ich dynamika, co syntetycznie przedstawia współczynnik skolaryzacji, wskazują rosnący poziom wykształcenia społeczeństwa polskiego. Podczas gdy w roku szkolnym 1990/1991 wskaźnik skolaryzacji netto wynosił odpowiednio 18,6% dla liceów ogólnokształcących a 34% dla zasadniczych szkół zawodowych, w roku 2009/2010 widoczna była sytuacja odwrotna; wskaźnik skolaryzacji w liceach wynosił prawie 53,5%, a w szkołach zawodowych już tylko 14,2%².

Za wysoką dynamiką skolaryzacji zwykle jednak nie nadąża jakość kształcenia. Na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego brakuje ukierunkowania programów nauczania na kształcenie tzw. umiejętności podstawowych: językowych i komunikacyjnych, związanych z myśleniem matematycznym, rozwiązywaniem problemów i współpracy w grupie. Z kolei system kształcenia zawodowego nie jest wystarczająco zorientowany na potrzeby rynku pracy. Biorąc pod uwagę, że system kształcenia zawodowego ma do spełnienia dwie ważne funkcje: dostarczenie wykształcenia ogólnego, stanowiącego podstawę drożności

² *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 1996/1997, 2009/2010. Informacje i Opracowania Statystyczne.* Warszawa 1997, 2010, tabl. 5, s. XXX, tabl. 5, s. XXX, s. 33, s. 31.

systemu kształcenia oraz wykształcenia zawodowego, zorientowanego na kwalifikacje i umiejętności, na które zgłaszane jest zapotrzebowanie, przyjmuje się, że najbardziej pożądanym jest system kształcenia dualnego³. Model ten zakłada współodpowiedzialność i współpracę wszystkich uczestniczących w nim podmiotów – pracodawcy, pracodawcy, państwa i szkolnictwa, co sprawdza się w praktyce.

Znaczny wzrost zainteresowania kształceniem na poziomie wyższym to tendencja obserwowana od początku lat 90. we wszystkich krajach Unii Europejskiej. W 2009 roku w całej Unii Europejskiej studiowało blisko 19,5 mln osób, przy czym ponad dwie trzecie spośród tych osób było studentami w Wielkiej Brytanii, Niemczech, Francji, Polsce, we Włoszech i Hiszpanii. Najwyższy odsetek studentów wyższych uczelni występuje w Słowenii, krajach bałtyckich, Polsce i Grecji, gdzie stanowią oni ponad jedną czwartą wszystkich osób kształcących się. Najmniejszy odsetek w 2008 roku odnotowano na Malcie (8,4%), Cyprze (8,8%) i w Luksemburgu (3,4%), co związane jest w dużym stopniu z faktem, że większość tamtejszych studentów kształci się za granicą⁴.

Największa dynamika zmian obserwowana jest wśród nowych krajów członkowskich UE, co wynika z konieczności wyrównywania luki edukacyjnej pomiędzy poszczególnymi krajami europejskimi. Niezależnie od tempa przyrostu odsetka studentów wśród młodzieży w wieku 15-24 lata warto zauważyć, że kierunek przemian we wszystkich krajach jest jednakowy.

W Polsce przez ostatnie 20 lat wyraźnie utrzymywała się tendencja wzrostowa wśród studium młodzieży i absolwentów szkół wyższych, co niewątpliwie poprawia wizerunek państwa w obszarze nasycenia kadrą wysoko kwalifikowaną. Aktualne pozostaje jednak pytanie, czy uzyskiwanie dyplomu przez coraz większą grupę mieszkańców pociąga za sobą wzrost potencjału intelektualnego kraju i czy wzrostowi wskaźnika skolaryzacji na poziomie wyższym towarzyszy odpowiednia jakość kształcenia.

Biorąc pod uwagę fakt, że w obszarze szkolnictwa wyższego spotykają się takie dziedziny jak: badania, edukacja i innowacje, które zajmują centralne miejsce w gospodarce i społeczeństwie opartym na wiedzy, należy zwrócić szczególną uwagę na stałe podnoszenie jakości kształcenia, tak aby polski i europejski system szkolnictwa wyższego mógł być konkurencyjny w stosunku do innych w ujęciu globalnym. Podejmowane działania powinny zatem koncentrować się

³ Istota tego modelu kształcenia opiera się na decydującej roli przedsiębiorstwa w przygotowaniu zawodowym młodzieży i pomocniczej roli szkoły w tym względzie. Kształcenie teoretyczne odbywa się przez część dni w tygodniu w szkole, natomiast praktyczne – w przedsiębiorstwie, z którym uczniowie-praktykanci podpisują umowę o naukę i pracę.

⁴ Dane pochodzą z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>, dostęp: 10.08.2011.

na podnoszeniu jakości kształcenia i przydatności nabywanych – coraz wyższych – kwalifikacji⁵.

Jedną z ostatnich inicjatyw unijnych w tym zakresie obejmuje wysiłki skierowane na rozwój sieci powiązań pomiędzy szkołami wyższymi a biznesem⁶. W kwietniu 2009 roku Komisja Europejska w komunikacie pt. *Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw*⁷ przedstawiła rekomendacje forum uczelni i przedsiębiorstw stanowiących platformę dialogu, które umożliwiają i stymulują wymianę dobrych praktyk, dyskusję nad problemami oraz wspólne wypracowanie ich rozwiązań. Najważniejsze wyzwania odnoszą się do zmian programów nauczania sprzyjających zwiększaniu szans na rynku pracy, rozwoju przedsiębiorczości, transferu wiedzy, mobilności, otwarciu uczelni na działania w zakresie kształcenia przez całe życie oraz lepszemu zarządzaniu uczelniami.

W ocenie Komisji europejskie szkolnictwo wyższe ustępuje swym głównym konkurentom, szczególnie Stanom Zjednoczonym, również pod względem możliwości finansowych. Sprostanie nowym wyzwaniom i uzyskanie wiodącej pozycji na świecie będzie możliwe, o ile europejskie szkolnictwo wyższe spełni warunki związane m.in. z pozyskaniem i efektywnym wykorzystaniem środków finansowych, utrzymaniem, a nawet podniesieniem poziomu badań i kształcenia, a także zwiększeniem międzynarodowej atrakcyjności i otwartości⁸. Podstawowe znaczenie dla osiągnięcia celów edukacji akademickiej ma podniesienie poziomu i zmiany sposobu jej finansowania.

Wydatki na edukację w UE oscylują wokół 5% PKB, przy czym widoczne jest zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi. Najwyższe wydatki odnotowano w Danii (7,8% PKB), na Cyprze (7,4%), w Szwecji (6,7%) oraz Finlandii (6,1%), natomiast najniższe – poniżej 4% PKB w Słowacji i Luksemburgu – patrz rys. 1. W Polsce w 2009 roku wydatki publiczne na

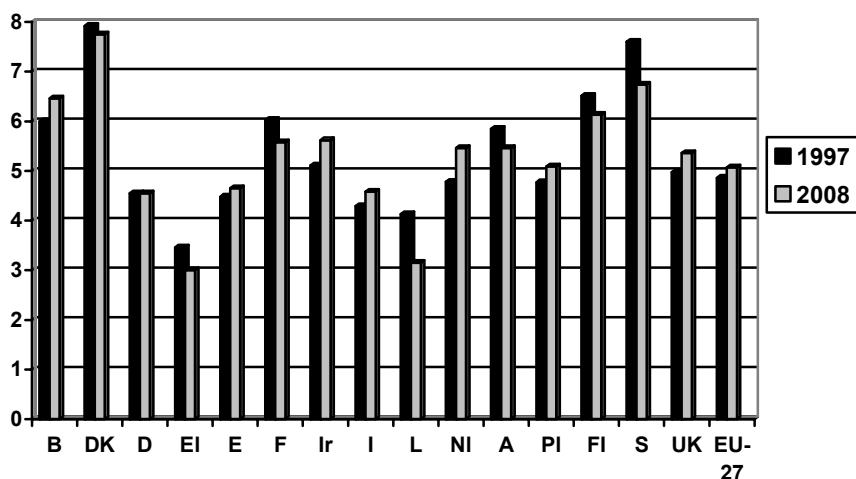
⁵ Szerzej na ten temat m.in. w: D. Kotlorz: *Edukacyjne uwarunkowania sytuacji na polskim rynku pracy. Europejski rynek pracy wyzwaniem edukacyjnym: konferencja poświęcona 80-leciu Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Katowicach*. Red. B. Rolka. Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach, Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. Józefa Ziętki w Katowicach, Katowice 2006, s. 37-44; A. Skórska, J. Wąsowicz, R. Jeż: *Zmiana sytuacji absolwentów na śląskim rynku pracy w latach 1999-2004*. W: *Regionalne i lokalne rynki pracy: od dysproporcji do spójności*. Red. R.Cz. Horodeński, C. Sadowska-Snarska. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok-Warszawa 2006, s. 209-229; A. Skórska: *Młodzież na rynku pracy w Polsce w Polsce i Unii Europejskiej*. Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Poznań 2004.

⁶ Jednym z głównych elementów programu sformułowanego w 2006 r. było rozwinięcie przez uczelnie ustrukturyzowanych partnerstw ze środowiskiem przedsiębiorstw, aby mogły one „stać się ważnymi podmiotami w gospodarce, zdolnymi do lepszego i szybszego reagowania na potrzeby rynku oraz do nawiązywania partnerstw wykorzystujących wiedzę naukową i technologiczną”. Komunikat Komisji pt. „Realizacja programu modernizacji dla uniwersytetów: edukacja, badania naukowe i innowacje”. Bruksela, maj 2006 r., COM(2006) 208.

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: *Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw*. Bruksela 04.2009, KOM (2009) 158.

⁸ *Edukacja w Europie: różne systemy – wspólne cele do roku 2010. Program prac nad realizacją celów systemów edukacyjnych*. Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg 2002.

oświatę i wychowanie wyniosły 53,1 mld PLN, co stanowiło 3,9% PKB, a na szkolnictwo wyższe 0,88% PKB⁹. Ponadto wydatki na jednego studenta lub ucznia znacznie się różnią. Licząc przeciętnie na 1 ucznia/studenta w 2009 roku w Bułgarii wydatki ze środków publicznych wynosiły 2,8 tys. EUR, w Polsce 3,8 tys., natomiast w Austrii ponad 8,8 tys., w Danii 8,7 tys., a w Szwecji i Holandii 8 tys.¹⁰.

Rys. 1. Wydatki na naukę, oświatę i szkolnictwo wyższe w wybranych krajach Unii Europejskiej w 1997 i 2008 – w % PKB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>, dostęp: 20.08.2011.

W rządowej *Strategii rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do roku 2010* zakładano, że dzięki wpływom z innych źródeł, w tym środkom pomocowym Unii Europejskiej czy nakładom osób prywatnych, poziom wydatków na szkolnictwo wyższe podniesie się do około 1,5% PKB do roku 2005, a w dłuższej perspektywie, do roku 2010 – do 2% PKB¹¹. Mimo intensyfikacji działań, mających na celu pozyskiwanie określonych środków, cel ten nie został osiągnięty.

2. Sytuacja młodzieży na rynku pracy a poziom wykształcenia

Sytuacja młodzieży na rynku pracy determinowana jest przez wiele czynników o charakterze egzo- i endogenicznym, w tym gospodarczych, strukturalnych, edukacyjnych czy demograficznych. Przyjmując w pewnym uproszczeniu, że dane dotyczące aktywności zawodowej, a przede wszystkim zatrudnienia

⁹ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2009 r.* GUS, Warszawa 2010, tabl. 2, s. 326.

¹⁰ Dane pochodzą z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>.

¹¹ http://www.menis.gov.pl/szk-wyz/strategia/strategia_rozwoju.php

młodzieży traktowane są jako wskaźniki skuteczności polityki edukacyjnej UE, należy dokonać analizy sytuacji młodych ludzi na rynku pracy.

Proces wchodzenia na rynek pracy – podjęcie zatrudnienia lub przyjęcie statusu bezrobotnego – w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej jest zróżnicowany, tym bardziej że zbiorowość osób młodych, określonych jako ludność w wieku 15-24 lata, różni się nie tylko pod względem wieku i płci, ale także poziomowi posiadanego wykształcenia lub kontynuowanej nauki.

Uwzględniając to zróżnicowanie, w analizie podstawowych wskaźników opisujących sytuację młodzieży na rynku pracy warto dokonać podziału tej populacji na dwie grupy: osoby w wieku 15-19 lat oraz 20-24 lata, co pozwala jednocześnie na pogrupowanie krajów Unii Europejskiej według wartości poszczególnych wskaźników. Pierwszą grupę stanowią kraje, w których wskaźnik aktywności młodzieży w wieku 15-19 lat nie przekracza 10%, co oznacza realny brak możliwości łączenia nauki z pracą zawodową. Do grupy tej zalicza się: Belgię, Bułgarię, Czechy, Estonię, Grecję, Włochy, Cypr, Estonię, Litwę, Łotwę, Luksemburg, Węgry, Polskę oraz Słowację. Druga grupa obejmuje te kraje, w których udział aktywnych zawodowo w analizowanej grupie wiekowej nie przekracza 20%. Są to: Irlandia, Francja, Hiszpania, Portugalia, Rumunia oraz Słowenia. Ostatnią grupę krajów charakteryzuje wskaźnik aktywności zawodowej młodych ludzi przekraczający 30% (Niemcy, Finlandia, Szwecja, Wielka Brytania, Austria) oraz 60% w przypadku Danii i Holandii.

Wraz z wiekiem rozbieżności w poziomie aktywności zawodowej zmniejszają się, choć w kolejnej grupie wiekowej (20-24 lata) nadal widoczny jest podział w UE. W Danii i Holandii wskaźnik aktywności przekracza 76%, w Niemczech, Finlandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Austrii, Irlandii oraz na Malcie oscyluje wokół 70%, natomiast w Polsce, Hiszpanii, Francji, Portugalii i Słowenii jest o 10 punktów procentowych niższy. Najniższy wskaźnik aktywności młodych ludzi, nieprzekraczający 50%, charakteryzuje Włochy, Węgry, Luksemburg oraz Rumunię – patrz tabela 1.

Tabela 1

**Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia
oraz stopa bezrobocia młodzieży w wieku 15-19 oraz 20-24 lata w Unii Europejskiej
w 2004 i 2009 roku (w %)**

	Współczynnik aktywności				Wskaźnik zatrudnienia				Stopa bezrobocia			
	1999		2010		1999		2010		1999		2010	
	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24
Belgia	9,3	56,2	9,1	55,2	6,7	44,0	5,9	44,0	27,9	21,7	35,1	20,4
Bułgaria	11,2	48,5	6,8	51,2	5,8	33,8	3,5	41,0	48,5	30,1	48,3	19,8
Czechy	17,8	68,2	6,9	51,5	11,7	59,3	4,2	43,3	34,1	13,0	39,2	15,9
Dania	65,8	80,0	59,1	76,5	59,9	71,5	49,6	67,5	8,9	10,7	16,0	11,8
Niemcy	31,2	72,2	30,1	69,9	29,1	65,1	26,9	63,2	7,0	9,8	10,9	9,5
Estonia	11,3	65,5	9,1	61,1	6,4	53,8	-	42,9	43,4	18,0	52,9	29,8
Irlandia	29,1	74,5	17,3	66,7	25,9	69,0	11,1	49,8	11,2	7,4	35,7	25,4

cd. tabeli 1

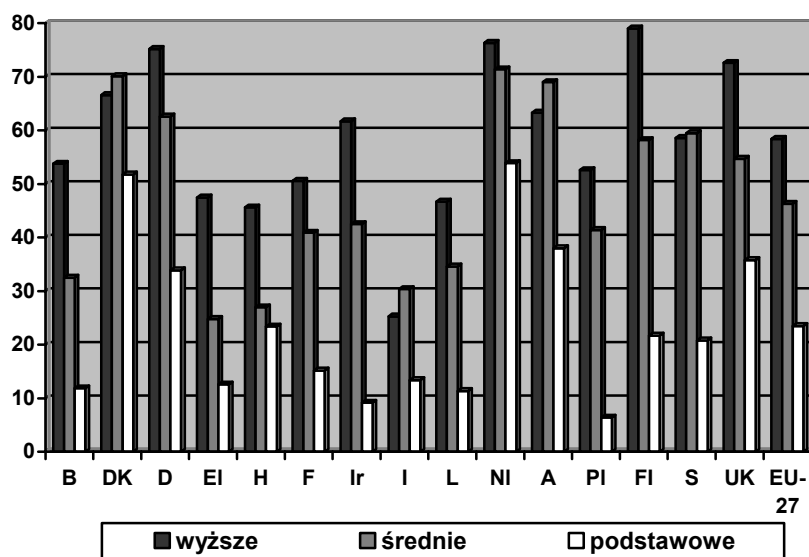
Grecja	15,7	64,8	7,7	52,1	9,4	45,9	4,7	35,4	39,8	29,2	39,0	32,0
Hiszpania	20,2	60,3	17,7	64,6	12,5	44,3	6,7	40,7	38,4	26,5	61,4	37,0
Francja	13,6	59,7	16,2	62,2	9,4	44,7	11,5	49,2	31,3	25,1	29,0	20,9
Włochy	16,0	56,3	8,8	47,0	9,4	38,9	4,8	35,4	41,4	31,0	45,5	24,7
Cypr	12,2	67,9	9,0	69,5	12,2	67,9	6,8	58,6	26,3	7,5	25,2	15,6
Lotwa	17,7	68,5	9,4	64,7	12,2	53,7	3,6	44,4	30,7	21,6	61,5	31,4
Litwa	20,0	67,7	4,4	52,3	13,9	51,5	2,4	35,0	30,3	23,9	60,9	33,2
Luksemburg	11,9	53,1	9,3	40,8	10,5	50,0	7,4	35,5	-	4,2	-	6,9
Węgry	12,6	60,7	3,7	44,8	9,7	54,4	2,0	33,6	23,5	10,4	45,7	25,1
Malta	40,3	79,5	26,2	74,7	30,7	75,2	19,0	68,5	23,9	-	27,7	8,3
Holandia	56,6	78,3	59,9	78,1	49,8	75,0	53,2	72,2	12,0	4,2	11,1	6,9
Austria	42,4	74,3	43,0	74,0	39,5	70,3	38,5	68,1	6,8	5,4	10,5	8,9
Polska	6,4	59,1	8,1	57,9	3,8	42,3	5,7	44,7	41,5	28,5	30,5	22,8
Portugalia	23,6	66,0	12,6	59,4	21,5	60,0	8,3	47,5	9,2	9,1	34,2	20,0
Rumunia	23,4	62,9	11,5	45,4	18,1	53,3	8,4	35,8	22,8	15,2	27,0	21,2
Słowenia	13,9	64,8	17,1	57,7	10,0	54,1	14,5	49,8	28,2	16,5	15,3	14,5
Słowacja	21,4	69,3	6,5	52,7	9,9	51,7	2,5	36,6	54,0	25,4	61,6	30,5
Finlandia	49,5	76,7	29,5	69,7	29,0	61,2	20,2	57,9	41,4	20,2	31,6	17,0
Szwecja	20,5	62,6	32,1	71,9	16,2	53,4	20,5	57,3	21,1	14,8	36,1	20,2
Wielka Brytania	49,9	76,7	40,9	75,6	42,1	68,9	29,1	64,2	15,6	10,2	28,8	15,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/data/database

Wejście na rynek pracy młodych ludzi w krajach UE i podjęcie przez nich zatrudnienia stwarza wiele problemów. W 2010 roku, spośród blisko 60 mln młodych ludzi w wieku 15-24 lata w całej UE-27, prawie 21 mln podjęło pracę, przy czym blisko 6 mln jednocześnie się kształciło. Najniższym wskaźnikiem zatrudnienia, co jest bezpośrednio skorelowane z poziomem aktywności tej grupy wiekowej, charakteryzowały się Grecja, Włochy, Węgry, Litwa i Słowacja, natomiast najwyższy jego poziom, przekraczający 60%, odnotowano w Danii oraz Holandii. Polska należy do grupy krajów o relatywnie niskim poziomie zatrudnienia młodzieży, który oscyluje wokół 26%. We wszystkich krajach liczba pracujących młodych mężczyzn przeważała nad kobietami, przy czym różnice te zacierały się w Danii i Holandii, natomiast największe dysproporcje widoczne były na południu Europy – w Grecji, Hiszpanii i we Włoszech. W Polsce różnica ta systematycznie się zmniejsza, choć wciąż przekracza 5%.

Wprawdzie najważniejszym wskaźnikiem określającym bezpieczeństwo zatrudnienia w Unii Europejskiej jest wiek (we wszystkich krajach UE wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 15-64 lata jest przeciętnie dwa razy większy niż dla osób w wieku 15-24 lata), to innym bardzo ważnym czynnikiem jest poziom uzyskanych kwalifikacji. Wskaźnik zatrudnienia osób, które ukończyły studia wyższe (ISCED 5-6), był dużo wyższy niż osób z niższymi kwalifikacjami (ISCED 0-2) – patrz rys. 2. W istocie wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 25-39 lat z wyższym wykształceniem był o około 20 punktów procentowych wyższy niż gorzej wykwalifikowanych osób w tej samej grupie wiekowej. Ta korelacja między wskaźnikami zatrudnienia a poziomem wykształcenia, typowa dla

wszystkich państw Unii Europejskiej, jest wyraźniejsza wśród osób w grupie wiekowej 40-64 lata niż wśród ludzi młodych.

Rys. 2. Wskaźnik zatrudnienia młodzieży według poziomu wykształcenia w wybranych krajach UE w 2010 roku – w %

Źródło: Ibid.

Problemy z podjęciem zatrudnienia przez absolwentów szkół obserwowane są we wszystkich krajach Unii Europejskiej, choć występują z różnym natężeniem. Rosnące obawy związane z wejściem na rynek pracy potwierdzają również wyniki badań przeprowadzonych w 2011 roku wśród młodzieży w poszczególnych krajach UE¹². Ponad połowa z nich (53%) obawia się, że po ukończeniu edukacji nie znajdzie pracy w swoim mieście lub regionie, przy czym im niższy poziom wykształcenia, tym większy poziom zaniepokojenia. Problem ten szczególnie często podkreślali młodzi ludzie z Węgier (63%), Finlandii (65%) oraz Irlandii (67%). W Polsce takiej odpowiedzi udzieliło 59% respondentów¹³. Najmniej osób dostrzega takie zagrożenia na Malcie (28%), jednocześnie jednak najwyższy odsetek respondentów z tego kraju (59%) wskazał na brak możliwości podjęcia pracy zgodnie z wyuczonym zawodem. Najmniej pracy niezgodnej z kwalifikacjami obawiają się Niemcy (25%), w Polsce odpowiedzi takiej udzieliło 35% respondentów. Na problem niedostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy częściej zwracały uwagę osoby z wyższym wykształceniem (47%) niż z niższym (34%)¹⁴.

¹² *Youth on the Move. Analytical Report. Flash Eurobarometer 319b*. European Commission 2011.

¹³ Ibid., s. 50.

¹⁴ Ibid., s. 54.

Z punktu widzenia młodych ludzi i możliwości ich usamodzielniania się istotne znaczenie ma nie tylko dostępność pracy, ale również uzyskiwane wynagrodzenie. 40% respondentów wskazało, że dostępne stanowiska pracy są bardzo słabo płatne, a uzyskiwane wynagrodzenie nie pozwala osiągnąć akceptowalnego poziomu życia. Problem ten szczególnie często podkreślali młodzi mieszkańcy Rumunii, Bułgarii, Cypru i Polski (ponad 60% respondentów), najrzadziej takiej odpowiedzi udzielali młodzi ludzie z Danii i Szwecji (14%).

Młodzi ludzie zdają sobie sprawę, że wejście na rynek pracy napotyka na wiele barier, dlatego podnoszą swoje kwalifikacje, uczą się języków obcych, studiują w innych krajach, a jeśli nie mogą znaleźć pracy, są skłonni rozpocząć własną działalność gospodarczą. Podejmowane przez nich działania koncentrują się przede wszystkim na podniesieniu ich konkurencyjności na rynku pracy i osiągnięciu wyższych dochodów.

Podsumowanie

W erze gospodarki opartej na wiedzy edukacja stała się fundamentem współczesnego świata. We wszystkich krajach Unii Europejskiej następuje wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa, w Polsce efekty przemian ilościowych m.in. w postaci rosnącego wskaźnika skolaryzacji są widoczne od początku lat 90. Jednak wzrost aspiracji edukacyjnych nie idzie w parze z przyrostem miejsc pracy. Coraz bardziej widoczny jest proces dezaktywizacji zasobów ludzkich, co przynosi wiele strat zarówno gospodarczych, jak i społecznych. Coraz większe problemy napotykają ludzie młodzi, wchodzący na rynek pracy. Ich szanse na znalezienie zatrudnienia, a szczególnie pracy zgodnej z kwalifikacjami, pozwalającej na uzyskiwanie dochodów gwarantujących odpowiedni poziom życia, są ograniczone. Stąd konieczność intensyfikacji działań mających na celu nie tyle dalsze upowszechnianie kształcenia na poziomie wyższym oraz w postaci wdrażanej idei uczenia się przez całe życie, ale przede wszystkim koncentracja na ułatwieniu młodym ludziom przejścia z systemu kształcenia do zatrudnienia.

EDUCATION SYSTEM AND YOUTH EMPLOYMENT IN EUROPEAN UNION

Summary

The purpose of this article is to present dependences between the level of education and the situation of youth on the labour market in the European Union. Young people leaving the education system and entering the labour market face many barriers. They can't find a job and especially they are worried about lack of good job opportunities in their field of study. One of the main

concerns of young job seekers is that the available jobs are poorly paid, so they don't guarantee the suitable living standard. The activity and employment rates of young people in all European countries are much lower than in the remaining age groups and that confirms their difficult situation on the labour market.